

Milí přátelé,

ukázalo se na nedávném školení nejenom, jak přímo ostře aktuální jsou témata na vysokoškolskou konferenci (se středoškolskou je to tentokrát o něco horší), nýbrž také to, že dostatečné dlouhou prací a trpělivým, avšak neúnavným úsilím lze dosáhnouti i toho, že sám Souček (i jiní) vezmou vážně naše otázky i direktivy a řeknou pak věci, které by sami od sebe nikdy neřekli. Tento nesporný úspěch ovšem nemůže zastínit docela vážné nedostatky, které jsme se dosud ani nepokoušeli napravit. Kdo se pozorně díval na průběh školení, ten musel o tyto nedostatky přímo klopýtat. Uvedu jen nejhlavnější: chybí nám intenzivní studium a dostatečná vlastní příprava; neumíme si pomáhat spoluprací, nemáme platformu pro rozdělení práce; nevyužili jsme dosud dostatečnou měrou pomoci a rad takového Součka a Hromádky; máme jen malý kontakt s realitou společnosti, církví, křesťanských hnutí, theologických směrů atd., zůstáváme a spokojujeme se jen prameny a literaturou druhého řádu; naprosto nám chybí individuální i kolektivní plán pracovní; atd.

Bude přirozeně naším úkolem tyto nedostatky napravit. Za tím účelem se vždycky občas sejdem; na takovém odpoledni nebo večeru si především promluvíme vždy o zásadních liniích a plánech, rozdělíme si práci - a někdy si pozveme také Hromádku, Součka, příp. Patočku, Laichtera atd. Budeme se muset pokusit vytvořit dělnou skupinku nejen my sami, nýbrž udržovat kontakt i s těmito staršími a pokud možno je zainteresovat na našem programu. Dalším úkolem (přirozeně po určitém časovém odstupu) bude kolem centrálního kroužku vybudovat kroužky další, v nichž budeme hledět vychovávat kádry.

Jednou z prvních a základních otázek, jimiž se musíme zabývat, je otázka, formulovaná jako konferenční téma: „Co s církvemi?“ Musíme se poradit o postupu a co nejdříve uspořádat schůzku se Součkem. Poradu budeme mít ještě tento týden, ve středu o 14.00 hod. u nás. Pokusím se na dalších stránkách nastínit, oč půjde.

O křesťanskou frontu

Dnešní křesťanstvo je neschopné akce, neschopné určitého a jednoznačného činu. Křesťané jsou dnes nanejvýš schopni protestu, anebo na druhé straně jsou schopni připojit se k akcím a programům heteromorfním. Aby se připravila půda, která by umožňovala skutečný zásah na základě ryze křesťanských principů, je třeba buď a) provést novou reformaci církví, nebo b) provést takovou reformu a vedle ní vytvořit akceschopnou křesťanskou frontu, a nebo konečně c) vytvořit křesťanskou frontu a odsoudit církve, oddělit se od nich a prohlásit je za sůl zmařenou.

Abychom mohli správně a hlavně reálně uvažovat o těchto možnostech, musíme ještě mnoho věcí studovat. Přece však alespoň předběžně uvedu několik poznámek, které mohou sloužit jako prozatímní vodítko, prozatímní orientační bod.

Je naprosto pochybné, že by se našlo tolik síly a energie, která by dovedla nejen provést a uskutečnit reformu církví zevně (ekumenicky) i vnitřně, nýbrž která by stačila ještě na akce mimo hranice církví, na akce v tomto světě, čili na reformu světa. Proto chápeme, že i ti křesťanští progresivní jedinci, kteří se nespokojují nejen stavem církve, nýbrž ani slovy, která tento stav odsuzují, právě tehdy, když

se orientují na reformu církve, ještě zvětšují svůj odstup od tohoto světa, říkajíce, že „církev musí nejprve být“ (Hromádka, Molnár). Jejich odstup skutečně odpovídá stavu církve, který vylučuje možnost dohledného zásahu do dějin světa ze strany církve právě pro jejich naprostou nepřipravenost a pro nesmírné těžkosti, které případnou cestu ke konsolidaci budou provázet. Přece však tento odhad je jednostranný, neboť mylně omezuje perspektivu křesťanské akce na otázku připravenosti církví.

Stále naléhavěji se totiž klade otázka nové základny křesťanských akcí, vybudované mimo rámec dosavadních církevních organizací, totiž tzv. křesťanské fronty. Aniž bychom se blíže zabývali institucionální, organizační formou této fronty, vidíme jako jednu z nejdůležitějších otázku vztahu křesťanské fronty k církvím. Jak už řečeno, je možno křesťanskou frontu budovat vedle církví anebo nezávisle na nich či přímo proti nim. Záleží nyní na tom, zda dnešní církve podrží smysl své existence i nadále, zda budou plnit funkci, v níž nemohou být nahrazeny. Připomínám, že tu jde stále o pozitivní církve, nikoli o tzv. Církev; neboť podle toho, jak je tato definována, zahrne ovšem celou křesťanskou frontu. (-?-)

Hromádka v poslední době neúnavně opakuje, že poslání Církve a církví se v podstatě nemění. S tím jsem hotov souhlasit; jde ještě o to, blíže určit povahu toho poslání. Sám bych se pokusil je vymezit asi tak: předním úkolem církve (každé církve) je úzkostlivě – i když nikoli úzkoprse – střežit čistotu Slova, tj. čistotu a homogenost interpretace Písma; střežit a prohlubovat. To zahrnuje jednak úsilí, vystopovat v samotné bibli místa a linii zjevení, jednak úsilí, porozumět poselství a odkazu Církve a později církví, neboť tak naše porozumění biblickému textu nabývá přesnosti a plnosti. K tomu konečně patří ještě úkol, Písmo nejen střežit, nýbrž i rozmnožit; a to rozmnožit novými knihami, ke knihám biblickým připojenými, o nichž jedině církev má právo rozhodnout, neporušují-li homogenost jádra biblické zvěsti. Zatímco na prvním místě uvedené poslání církve je ovšem posláním neměnným, k tomuto rozšíření literárního bohatství Písma může církev přikročit pouze v dobách své vysoké úrovně duchovní a theologické. – Druhým základním úkolem církve je – prý – úsilí, střežit čistotu kultu. Tato věc je mi neobyčejně problematičtější. Bude nesporně třeba se jí zabývat zvláště. Uvedu nyní jen dvě poznámky. Především chci podtrhnout, že kult křesťanských církví je ustavičně zjednodušován. Od obětí starozákonních přes mše typu katolického a orthodoxního až k docela prostým svátostem protestantským – takový je vývoj kultu; je ovšem stále problémem, zda toto od-kultizování je skutečně správným krokem vpřed, zda k tomuto kroku má křesťanská (resp. protestantská v tomto případě) zbožnost vnitřní, autonomní důvody. A za druhé: sám pochybuji o – byť jen relativní – autonomii kultu v tom smyslu, že by kult měl svá vlastní měřítka a své vlastní normy, jimž by bezprostředně podléhal. Daleko spíše záleží správnost kultu v tom, nakolik probouzí lidská svědomí, nakolik osvěcuje lidské mysli a nakolik lidská srdce naplňuje ryzí pokorou, ryzí úctou a ryzí poslušností než v jeho formě a struktuře samé.

V čem je však obrovská potíž, je otázka, v jakém vztahu je církev k dané historické situaci. Nejsou-li totiž slova církve zcela vyprázdněna, mají v určité situaci své specifické zabarvení i tenkrát, když se formálně, viditelně třebas nijak nezměnila. Tu se otvírá problém, zda je úkolem církve, aby dbala a pamatovala

na toto zbarvení, a hlavně zda má své poselství dané situaci (dějinné, ale nejen dějinné) přizpůsobovat; a má-li (viz: Řekům řecky, židům židovsky), tedy nakolik má a kde jsou meze, které už nesmí překročit.

Vcelku se mi zdá, že církev v docela určitém smyslu slova nemá, nesmí být progresivní. Naproti tomu je konzervativní v tom smyslu, že se nestará o to, aby kvalitativně rostla. Aniž bych se u tohoto bodu nyní déle zdržoval, chtěl bych podotknout v souvislosti s ním, že dnešní církev odpovídá přibližně kněžské organizaci Izraele; není bez významu, že se hovoří o všeobecném kněžství, ale nehovoří se o všeobecném kralování ani o všeobecném proroctví (prorokování) v křesťanské církvi. Král (vrchnost politická) i prorok přesahovali kněžskou organizaci v době starozákonní právě tak, jako dnes politik a filosof přesahují pozitivní církev. Není ovšem pochyby, že církev Izraelská z proroků žila (přes častá kamenování); přece však se prorok právě ve své progresivnosti musel vždy odvolávat na samotného Hospodina a nikoli na církev. (Což neznamena, že se o církev nestaral; i jemu, ano právě jemu šlo o skutečnou, pravou církev, o to, aby „byla“.) Církev mnohem později pak vzala za své, co proroci vybojovali ve jménu Boha nejvyššího; v tom je její podstatná „konzervativnost“. Nemá jen negativní stránku. Jak má církev okamžitě poznat, kdo je pravý prorok a kdo falešný?

Ale jestliže církev z těchto podstatných důvodů je vždycky o něco pozadu za aktuální historií, přece jenom je potřeba – a dnes zvláště – vytvořit orgán pohotovější a účinnější, i když často riskantnější a problematičtější. Poslední slovo – lidsky – arci bude mít opět církev; přece však i církev se bude moci pak orientovati lépe a dříve i přesněji.

Jak už řečeno, touto novou institucí, novým orgánem má být křesťanská fronta. Na první pohled je patrné, že nepůjde o masovou organizaci, ba vůbec ne o organizaci v pravém slova smyslu. Bude to spíše předvoj hnutí, kterému však nejčastěji právě ono hnutí bude chybět. Mám-li užít přirovnání, tedy přibližně nejbližším orgánem = kroužky, školy prorocké, jak je známe např. z působení Samuelova, Eliášova, Izaiášova („ostatky“). Ovšem otázka proroků v dnešních dnech je právě tak ožehavá a nesnadná – jako byla tenkrát. Mně se ovšem neustále vtírá srovnání starozákonních proroků s tím, o čem mluvím jako o křesťanském filosofovi. Že křesťanský filosof bude mít dnes a zítra zvláštní pozici v křesťanské frontě, o tom není pochyby. Bude však třeba, dobře pochopit povahu a poslání starozákonních proroků, a promyslet, nakolik křesťanská filosofie může prorockou funkci zastat v takových na proroky chudých dobách, jako je naše.

V souvislosti s tím by bylo ovšem dobře promluvit o pozici theologie, ale na to už není místa. Stručně bych jenom řekl, že má v církvi obdobnou pozici jako křesťanská filosofie v křesťanské frontě.